

Хәнты ясәң,

Основана
1 ноября 1957 года

24.06.2021
№ 12 (3576)

Мир ямәлты ёх хәтлә пида!

Людмила Николаевна Покачева Сәрханл мүв Русскинскай кәрт пәльнициайн 33 ол мир лекциитман па ямәдман вәл. И. Самсонова вәрум хур

Лўв һалясты яңхас
па һөвәл ищи һаля
тәтъясы

» 6

Мир ямәлты
ёх хәтла

» 8-9

Касум вош хуша
вән ёмәңхәтл,

» 10

Ёмвошн БРИКС па ШОС мўвät XII- МИТ МЎВТЕЛ, МИР ВӘН МИРХОТ ВӘС

Лыпäт ёнумты тылäш 15-мит хäтлän Ёмвошн БРИКС па ШОС мўвät Мўвтөл, мир XII-мит вән мирхот рәпитетты олңитäс.

Югра мўв кәща не Наталья Комарова вүща ясäн лупäс:

» Мўн щимäш пурайн вәллүв, хән информационной технологияйт мўн вәлупсэв шенк сора еллы тәлдäт. Бразилия, Индия, ЮАР – щи мўвätн мёт яма искусственной интеллект вәрт еллы тәлдäйт. 2022-мит олн мўн хущева айлат ёх пäта Junior IT-форум ләштäтты мосл.

Россия мўв правительства хуша аналитической тäхи кәща Константин Калинин ястäс:

» Тәньял Россия мўв президентхәарсыр вулаң вәрт эвәлт цифровой трансформация вәр мёт вулаң щира вәрäс, щитäт еллы тәтä пäртäс.

Щи юпийн «Цифровое выздоровление – как технологии обесует экономический рост» немпи мирхот олңитсы. Актäшум ёх ай тäсät, муй ширн коронавирус мәш пурайн онлайн ширн рәпата ләштäтсы.

Округ кәща не Наталья Комарова «Мобильные Телесистемы», «Цифровая экономика», «Ассамблея народов Евразии», «Государственный Русский музей» кәшайт пида ияха рәпитетты пäта «Кашащты непек» хуша ёш посл пунсäлэ.

Щи тумпи округ кәща не Н. Комарова «#EdCrunch

▲ Округ кәща не Н. Комарова мирхот

Ugra» немпи вәнлтäтты вәр тәтä мирхотн вәс. Щäта лўв лупäс, хуты 2019-мит ол вүш эвәлт Югра мўвеин «Югра мўв вәнлтäтты вәр» немпи цифровой образовательной ГИС платформа рәпитет. Тäm тäхийн 102 ширн рäхл ләрамтты, яма муй ѣнтä мўн хущева вәнлтäтты вәр ләштäман вәл. Тäm платформа унтарсан арсыр вәрт ләштäтты рäхл, вәнлтäйлтн няврэмäт лапäттى вәр иши вантман тäйтä рäхл. Щи тумпи тäта кäл, муй ширн эви муй пух па тäхийн вәнлтäйл, щäлтä арсыр оценкайт ияха пунты па атtestat хуша хäншты.

16-мит хäтлän округ губернатор не Н. Комарова па хон пелäк Африка, Латинской Америка па ШОС (Шанхайская Организация Сотрудничества) дипломäтät пида вәйтантлыäс. Па хон пелäк Гренада мўв посол Олег Фирер лупäс, хуты ин лыв ямсыева нух

вантläт па вәнлтäйлдäт, муй ширн Югра мўвн информационной технологияйт рәпитетläт, еллы лыв ишиты щи вәртä питлät.

Щи тумпи IT-Форум пурайн имет атэлт мирхот ләштäтсäт. Щäта лыв питлätсäт, хутыса пандемия пурайн па щи юпийн хäннëхуяттюлн рәпитетсäт, муй ширн имет щи пурайн йилуп ширн рәпитетты питсäт. Ин юлн няврэмäт ёнмäлтä имет вәритläт немасия вәнлтäйлт, ләлн еллы интернет хўват рәпитетты.

17-мит вән мирхота юхтум мойц ёх «Торум Маа» немпи хäнты па вухаль мирнäн музей хуша яңхäт, щи тумпи лыв интернет хўват «Лўн кäрт» олänäн уша вәрсäт.

Тäm хäтлän «Информация и коммуникация в цифровую эпоху: явные и неявные воздействия» немпи мўвтөл мир

конференция вәс. Щи мирхот пүншмалн округ кәща не Н. Комарова лупäс:

» Тäm мирхотн нын искусственной интеллект олänäн путäртты питлätы. Щи ут унтасн арсыр мিrät ясäт па культура лавäлтвы рäхл.

Мослупты, хуты мänum мўвтөл мир шуши мир ясäт олн «Депозитарий по фольклору обских угров» вәрсä, щäта 24 финно-угорской ясäтн иис путräт, моньшäт, арат хäншсыйт. Щи тумпи «Этнокультурной банк» ут вәрсä.

IT-Форум пурайн ванлтупсыйн мәшäт олänäн уша вәртä Робот-диагност альсы. Щит Ёмвошн хäтл мär ай няврэмäт тäйтä хәлум хотн омäслы, ләлн лўв няврэмäт ванлтäс па 20 секунда мär уша вәрäс, мәшилт, муй ѣнтä няврэм.

БРИКС па ШОС мўвät XII-мит мўвтөл мир вән форум пурайн 45 арсыр мирхот вәс, щит ёнта пäсанäт, ванлтупсäт, вәйтантупсäт, еллы ияха рәпитетты пäта «Кашащты непек» хуша ёш посäт пунсäт.

Лыпäт ёнумты тылäш 18-мит хäтлän щи вән мирхот рәпата сухнас.

2022-мит олн ищимäш вән мирхотн путäртты питлë, информационной технологияйт хäннëхäя па вәлупсäя муйсäр ям па атум ут тäлдäт.

Путэр хäншäс:
Людмила Гурьевна

Айлат ёх вулдаң непекн катлуптәсыйт

Округ кәща нє Наталья Комарова Ёмвошн Россия хатл елпийн айлат ёха паспорт нем непек ёша мäс.

» Россия мўв паспорт нем непек ёша холумтты – вулдаң вेर. Тамхатл нын пидана хотаң ёхлан тыв юхатсат. Лыв патэла щит иши вен вера вәл, – лупас округ кәща нє.

Иса щи хатл хәс паспорт нем непек ёша мäсы. Щит Ёмвош ўшколайт па гимназия тахийн

вәнлтыйлты няврэмät, мата хуятат 14 ода йисат. Лыв вәнлтыйлты па па вошан хотат хуши арсыр касупсэтн каслат па ар мосты веरәт ләщатләт.

Ханты ясана тулмащтас:
Надежда Ильина

Э. Рагимов кәща нєңан паспорт нем непекн мäсы >

Шуши мирәт нётты оләңән

Ёмвош округн вәлты шуши мирәт грант щирн нётты оләңән немасыя непек ләщатсы. Хута хәншман вәл, муйсар вухан нётупсәт вәлләт, муй щирн щи нётупсәт ѣл хәннөхәя ёша паватты рахл. Щи непек округев внутренней политика департамент ёхн хәншы.

Щи непек щирн увас мир пата немасыя нивал вухан нётупсы вәл, щит:

- ◆ вухан нётупсы йиспутрат, культура веरәт, рәт ясчәт лавалты щират, шүкштәт па вәрәннты веरәт ләщатты пата (щит «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» государственной программы щирн округев культура веरәт департамент ёхн ләщатлы);

- ◆ вухан нётупсы войхул велпәсләт, вүләт па па войт тайты, вәнт шушетн вәлты пата (щит «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера» государственной веर

щирн Ёмвош округев мўв-ават, йинкәт вантты па лавалты департамент ѣл тәләт);

- ◆ вухан нётупсы вәнтан енумты воњщумутат, тулхат, турнат ѣкәтты па ләщатты веर пата (щит «Развитие агропромышленного комплекса» государственной программы щирн Ёмвош округ промышленность департамент ѣл тәтты веर);

- ◆ вухан нётупсы газетайт па журналат шуши мир ясчән есәлты пата (щит «Развитие гражданского общества» государственной программы щирн округев общественной па внешней связят департамент ѣл ләщатләт);

- ◆ вухан нётупсы туризм веरәт тәса ләщатты пата (щит «Развитие промышленности и туризма» государственной веर щирн промышленность департамент ѣл веरләт);

- ◆ вухан нётупсы некоммерческой тәхет, мата ёх социальной веरәт, няврэмät, айлат хуятат вәнлтаты па па мосты нётупсы веरәт ләщатләт (щит «Развитие образования» государственной программы щирн округев образования па молодёжной политика департамент ѣл тәләт);

- ◆ Ёмвош округ губернатор вухан нётупсы гражданской общества

веरәт тәса ләщатты пата (щит «Развитие гражданского общества» государственной веर щирн Югра мўв общественной па внешней связят департамент ѣл тәтты щир).

Щи вухан нётупсәт оләңән нын памятка хуват, мата ут тата <https://khanty-yasang.ru/news/12398> уша веरты веरитләтти.

Внутренней политика департамент айкел

Ханты ясана тулмащтас:
Надежда Вах

Округ дума 53-МИТ МИРХОТ

Лыпäт тылäш 16-митн округ дума вән 53-МИТ МИРХОТ вәс. Щи
пурайн депутатат 43 вөр нух вантсät.

Щи мирхот юпийн
округдума кәща хә
Б. Хохряков айкеleт ёкäтт
ты ёх пила вәйтантылäс:

» Тäмхäтл мүн ар
иньщäсупсэт нух вантсүв,
щи күтн федеральной
кәща ёх рәпата олäнäн
иши путäртсүв.

«О бесплатной юриди-
ческой помощи в Ханты-

Мансийском автономном
округе – Югре» олäнäн Б.С.
Хохряков лупäс:

» Сырыя щимäш нё-
тupsыйн тәп 14 ол вәнты
ателт єнмälтты нявлрем
хоттөл ёха нётсы. Интäm
18 ол луват вәнты ара
вөрсү. Щи пäта интäm
юридической нётupsыйн
аршäк хоттөл ёха нётлы.

Щäлта айкеleт ёкäтты
ёх «Единая Россия»
партия алюм вөрäт олä-
нäн иньщäсиси. Юхлы Б.
Хохряков щиты ясäн тәс,
хуты, «Единая Россия»
партия ёх вәлупсы олä-
нäн кäт мосты поступсэ-
нäн вүсäт. Щиты сырыя
субсидия вух хоттөл хош-
мälтты, нуви түт вүщитты,
каврум па потум йинк

мäты вөр пäта мäсис тәп
щи хоттөл ёха, хуйтат
тылäш мär 22 процент
мултас вух сухуптäсät.
Интäm 22 процент эвäлт
15 процент вәнта ая
вөрты лäнхадäт.

Кимит јам вөр, щит
äñки-аши юкана мäшäн
няврэм тäйтис хуята ты-
лäш мär 15000 шойт
вухн сухуптäты тәп 18 ол
луват вәнты айлат эвета-
пухäта рäхäс. Интäm 18
ода ювум юпийн эвета-
пухäта округ бюджет
эвäлт нётupsы вух сухуп-
тäты питлы.

ШУШИ МИР АССАМБЛЕЯ РЭПАТА

Тäм ол лыпäт тылäш 11-МИТ ХАТÄЛН ШУШИ МИР АССАМБЛЕЯ МИРХОТН ДЕПУТАТ ПА ТУМПИЙН ЮГРА МҮВ ЛЫВ САТТЕДА ВӨР ТӘТЫ ЁХ ПРАВАЙТ ВӘНЬЛЬТЫ ВУХАЛЬ ХӘ Н. ЕВЛАХОВ, МҮВАВАВАТ ВАНТМАН ТÄЙТЫ ТÄХИ КӘЩА ЛÄНКÄР ХӘ А. БИРЮКОВ, МҮВ ИЛПИ ПИТЫ ВУЙ ПА ГАЗ ВÜТЫ ВӨРÄТ ПА ПРИРОДНОЙ РЕСУРСАТ ӘХТЫЙН ДЕПАРТАМЕНТ ХУЩА ШУШИ МИР ВӘЛУПСЫ ВАНТМАН ТÄЙТЫ КӘЩА Е. ЛАВРОВ, МҮВАВАВАТ ВӨРÄТН КОРРУПЦИЯ ЭВÄЛТ ЛÄVÄЛТЫ ТÄХИ ХӘ А. СИРУК ВӘСÄТ.

Сырыя Югра мүв лыв
саттэда вөр тәтү ёх
правайт вәнъльты хә Н.
Евлахов 2020-мит олн
рәпитет пурайл олäнäн
айкеleт тәс. Уша йис, пälтап
коронавирус мäш юхтум
юпийн лыв саттэда вөр
тәтү иса хуята, щи күтн
шуши ёхлүва лэштум
вөрäт лävärt тәтү йис.
Кәщаев арсыр щирн лы-
вела нётты лäнхас. Вантэ,
тәп и нумäсн, ишн, ийха
катлäсман па нётäсман,
айкемн еллы рәпитсäт.
Н.А. Евлахов ванкүтлү
лыв пилэда карты кел
хүват па онлайн щирн
путäр тәс. Тäм лävärt
пурайн бизнес пäта йилпа
вўюм поступсэт олäнäн
ай павтас па сыр-сыр нё-
тupsэт олäнäн уша вөрäс.

2020-мит олн Югра мүв
лыв саттэда вөр тәтү ёх
правайт вәнъльты хә 712
арат пищма муй вохты
непек китсы па тәсис.
Щит 337 – пищма, 58
– вәйтантупсы па 317 –
ясäн нётupsы. 2019-мит
олн щит тәп 408 арат
непек вәс. Щи тумпийн

мänum олн уполномочен-
ный кәща па «Ассамблея
народов России» оса тäхи
кәща не пила кашäшты
непека ёш пос пүнсäн.

Еллы Евгений Лавров
ясäн вүс. Уша йис, хуты
2020-мит олн шуши мира,
мäта ёх вәнт шушийн муй
па ай кäртäтн йис вәлуп-
сы түвман вәлдäт, Югра
мүв правительства эвäлт
68,4 миллион шойт вух
есялды. Щи тумпийн ка-
шäн район кәщайт иши
нётupsыйн мäлыйт, щит:

- ◆ материально-техни-
ческой утäт – 74 хäн-
нäхäя лäтты нётсы (7,8
миллион щурäс шойт вух
мäнäс);
- ◆ вәлтү тäхет йилппатты
вера субсидия нётupsы
вух 24 физической хäн-
нäхäя па ит юридической
хуята мäсис (15,8 миллион

щурäс шойт вух есялды);
◆ вой велпäслäтты лапäт
тäхия 1,9 миллион щурäс
шойт субсидия вухн
нётсы;

- ◆ вәнлтäтты, лекшитты
па технической вөрäта
вәнлтум айлат ёха рәпата
олñитум пурайн вәлты-
холтты щирäт ямälтты
кëши 0,6 миллион щурäс
шойт нётupsы вухн мäсис;
- ◆ пушкан эвäлт есялты
вера вәнлтäтты тäхи вәнта
яñхты билет непек пäта
сухуптум вух нäл хäнн-
хäя юхлы мäсис. Тäм вера
0,03 миллион щурäс шойт
вух есялды.

Щäлта мослжäтты, хуты
кашäн ол Югра луваттыйн
мүв илпипиты вуй вүтү
па мүваваавт лäväлтты
вөрäт тәтү департамент
тäхи ёх округевн шуши
мир вәлупсы ямälтты па
түнматты кëши грант

вух ёша павтты пäта
касупсы лэштäсät. Вантэ,
увäс мирлүв вәлупсэв
щиты лэштäтты мосл, лäдн
иса шуши хуялтүв йис
пурайн вәлтү рэт ёхлал
щирн ат вәсäт. 2014-мит
ол вүш эвäлт грант ун-
тасн лüв саттэда йилуп
вөр лэштäтум 31 хуялтэл
вөр тәл. Щит шеңк јам,
вантэ, йилуп рәпитетт
тäхет тывлдäт.

2020-мит олн щи
вухäн кäсупсыйн 9
хäннäхäя нух питäс. Ияха
лүñättы ки, щив 20,8 мил-
лион щурäс шойт арат
вух мäнäс.

Тäм департамент
кәщайт щирн, увäс мир
вәлупсы ямшäка йис.
2014-мит ол вүш эвäлт
йис вөрäт тәтү па катра
ёх ити вәлтү мир 11 про-
цента ара йис.

2020-мит ол васы
мäнты тылäш олäнмит
хäтла реестр непекэн
шуши мир йис вөрäт тәтү
89 тäхи хäншман вәс.

ВӘЯТН ЩИ ОЛÄНÄН

2008-мит ол вүш эвäлт Югра мүвевн немасия
Реестр вөрсү, щив шуши мир йис вөрäт тәтү тäхет
хäншäйт. Вәщ тылäш 1-МИТ 2019-мит олн щита
4 652 хäннäхäя па 87 тäхи хäншман вәсäт.

Путäрнäн хäншäс:
Ирина Самсонова

www.khanty-yasang.ru

Вәнлүпсы вәс

Лыпәт тыләш 17-мит хәтәлән Ёмвошн айкел ёккәтты хәннөхүяттәт округев Общественной палата кәща ёх пила вәйтантыйләсät па путäртсät.

Сырыя ияха юхтум ёх Селпийн Общественной палата вән кәща ләңкәр нә О. Сидорова айкел вәрәс па путäртсäc, хуты тәм мәнты ол мәр лыв юхи хәшум кәттыләш мәр кәртәтн па вошатн пиресты вәрәт ләштәттә хүяттәт вәнләтсät. Итәх тәхетн кät хәтл арсыр пириты щирата хәйт па нәнәт иса йилуп хурасн

вәнләтыйләsät. Лыв ин уша вәрсät, муй щирн еллы яма рәпитеттә. Мосл лупты, хуты пирисупсэт артадыт хәннөхүяттәт күтн па араттөлн ишипа ашколовн няврәмәт вәнләттәт муй мәшәт ямәлты тәхи хуша рәпитеттә хәннөхүяттәт па арсыр тәхетн тәм олн вәнләтыйләt айдат пухат па эвет ликумләт.

Щälta Югра мүвев

Общественной палата тәхи кимит кәща ләңкәр хә С. Танышин ишиты путäртсäc, хуты лыв арсыр законат щирн тәм яисн пиресты вәрәт тәса арталадыт, вантты хәннөхүяттәт вәнләтсät. Щälta альсät лывела, муй щирн кашан хәннөхәя пириты вәрәт мәнты пурайн рәпитеттә мосл па муйсäp тәхет эвәлт мосты күттәтн

нётупсы вохты вәритләт. Кәща хә яснäт щирн, пиресты вәрәта ар ёх вәнләтсät.

Мирхот сухәнты кемн Югра мүвев Общественной палата тәхи хәлмит кәща ләңкәр нә С. Позднякова путäртсäc, хуты лыв сыр-сыр пириты тәхет хуша вәлты хәннөхүяттәт пила иса ай кәр тыләш вүш эвәлт яма рәпитеттәт па щи хәннөхәйт арсыр йилуп пиресты вәрәта юхи хәшум пурайн вәнләтсät.

Путар хәншас: **Владимир Енов**

Пиресты щират ләштәтлыйт

Лыпәт тыләш 21-мит хәтәлән Ёмвошн РИЦ «Югра» нәмуп тәхийн айкел ёккәтты хәннөхүяттәт округев луватн пириты вәрәт ләштәттә кәща хә яснäт юпийн уша яис, хуты тәм оләв сүсн округев луваттын вәлты хәннөхүяттәт арсыр кәшайт па депутаттәт пириты питләт. Тәм олн, вантә, сүс пәләкн лыпәт хойты тыләшн ин Россия мүв хүватн пиресты хәтл пүншлы.

Российской Федерации луваттын сыр-сыр пириты вәрәт вәрлыйт. Щи арсыр вән кәща ёх пириты щир пурайн Государственной Думы хотн рәпитеттә депутаттәт, 11 субъект нәмуп тәхи кәшайт, Россия хон пәләк мүв йилуп законат хәншты тәхет ёх, мата хәннөхәйт Российской Федерации ин 39-мит субъекттә хуши тәм хәтл вәнта рәпитләт, йилпа пириты мосл.

Щи пәта округевн пиресты вәрәт ләштәттә кәща хә Д. Корнеев пүтäртсäc, хуты тәм йилпа юхтәттә пириты хәтләтн Югра мүвев луватн араттөлн 350-кем мандат нәмуп нәпек па пиресты ёх пәта пириты вәрәт түнцирәна ләштәттә вүтвүлләт. Щи күттәтн мүн округ мүвев луватн пириты вәрәт түмтака па тәлаца ат

муйсäp ёх лыв пәтэла Государственной, Тюменской па окружной дума хоттәтн еллы рәпитеттә питләt. Тәмәш вән пирисупсэт тәп вет ол мәрн мәнләt. Щит шенк вудан, рәпата. Муниципалитеттә хуша ишиты пиресты вәрәт вәрлыйт. Щälta местной самоуправлениян сыр-сыр вошатн, районатн па кәртәтн па кәшайт пирит. Кашан депутат хуяты иши вет ол мәр тәп и пүш хәннөхүяттәтн пирила. Ин тәм пиресты вәр, лүв щирләn, яма патәса мәнл.

Щälta па кимит вәншак вәр, щит коронавирус мәш эвәлт кашан хәннөхәя лавләстү мосл. Вантә, пиресты рәпатаев, щит вудан вәр. Па и вән вәр – щит Югра мүвев хәннөхүяттәт кәшайт муй па депутаттәт ёх пириты юпийн иса хулыева еллы тумтака па тәлаца ат

вәсät. Щи пәта пириты хоттәтн иса нәмасия санитартәт рәпитеттә питләt. Д. Корнеев пүтäртсäc, хуты ин Россия мүвев Центральной избирательной комиссия хотн пиресты вәр түнцирәна ләштәттә пәта сыр-сыр медико-санитарной поступсэт хәншыйт. Пиресты вәрәт хәлум хәтл мәр яиты питләt. Югра мүвн вәлты ёх лапат сухәнты кемн күш ветмит хәтәлн, күш па рүтүштәт кät хәтләттә пириты тәхета юхтыйләt вәритләt. Кашан пириты тәхийн закона ан рахты агитация нәпекät иши күрумн полиция ёхн нух вүты питлыйт. Тәм яисн Югра мүвев Роскомнадзор тәхи ёх ишиты пиресты вәрәтн нётупсы тәты ләңхалдат.

Путар хәншас: **Владимир Носкин**

Шуши ёх кälы мälät

Лыпәт ёнумты тыләш 14-мит хәтләn Мүвтөл мир кälы мäты ёх хäтл. Тәм ол щи хäтл постәты щира так ясн «Кälы миаты! Иса мир вәлупсы еллы ат мänl» пунсы.

Кälы мäты ёх вән унтас тәлдät. Тәм ол щи ёх күтн ар айдат хуяты вәс. Тәм хäтләn округ пәлънициая ар хуяты кälы мäты юхтыйләsät. Округ пәлъница кälы мäты вәр тәты тохтур А. Сухарева лупäc, Ёмвошн хәлум щурас мултас хәннөхә кälы мäл. Лыв унтасэлн мүн вошевн иса пурайн кälы тäрмäл. Ол мәр вет щураслитра вүрләштәтлү.

Кälы мäты шуши ёх олдäн еша хәншлүв па вән пәмашипа луплүv, щит «Народный мастер России» нәм тайты ими Мария Эккерт (Молданова), профпатология пәлънициайн ай тохтура рәпитеттә меселәттә Елена Усмонова па Росгвардия хуша айкелт ләштәттә хә Артём Енов.

Путар хәншас: **Людмила Гурьева**

Лўв далясты йңхәс па ловәл, ищи даля тәтьлясы

Вулаң даљ сухнуптум вәр вүшәт эвәлт 76 ол мәнәс па мүн хәннөхүятлүв ищипа щи давартәң пурайт нәмләт, ѡнт юрәмләт. Тәнял ол Сүмәтвош район йис пурмасыт шавиты хот йити рәпитетти нәңәт щи даљ хәрәтн вәлүм хәнтәт, вухаляр па юрнат оләнән «Шенк ар хә ёх Лев юханәв па Ас хүватн тарнән хара тәсыйт ...» киника єсалсат. Итәх хәннөхәйт даљ хәрәтн иса хултпеләв вәтшәсыйт, кимит ёх пәрәтсыйт па тәп муртәң хәйт лыв рәт мүвләда даљ сухнум юпийн юхлы пәла юхатсат.

▲ Вулаң даљ хәрәтн вәлүм ловәт, мәта хотәң войт яма нәтсат
(Интернет эвәлт вүюм хурәт).

Юхи юхтум хәннөхүятт пүтрапт муй нумасыт щирн тәмәш киника йилла щи хәншы. Ин мүн тәмхәтл уша щи павәтсүв, муй щирн катра мүн шуши мир ёхлүв даляссат, муйсарп давартәң муй нүша вәрәт вантсат па рәт мүвләл пәта тарәнләсат. Хә ёхлүв түмпийн, Вулаң даљ хара ловәт па тәтьлясыйт. Арпеләк хотәң вой даљн велсү па муртәң утәт даљ юпийн юхлы пәләв лыв вәлүм колхослала йилпа китсыйт.

Имултыйн, вантэ, иса 1930-мит оләтн Сүмәтвош Советской дащ кәщайт колхосат вәрты пиньщасат. Щи йис пурайт и вухаль ики Семён Иванович Гындыбин ловәт єнмәлтас. Мет сәмәнца

лўв Тарелка нәмуп нә ловәт тайсалә. Щитәл лўв тәп велши әхәлн юхты тәса вәнләтсәлә. Щикиньща ловәл Сүмәтвошән колхоса вүсү. Семён Иванович ищиты ловәл пила щитәхийн рәпитетти питәс. Тәп лўв нәхмәл: «Тарелка!» Ин лов, мәтти-ки, кәщайлә әл нух амәтл! Нәмұлты па ёх ёша щи вухаль хә ловәл мәты ѹн кашашас па иса лўв пиләда рәпитетас.

Еша вәс Вулаң даљ юхтас. Семён Иванович, вантэ, Люлюкары кәртән Сүмәтвош районан 1914-мит олн сәма питәс па щи пәта хә ёх күтн мәт оләнән далясты тәсү. Арсыр тәхетн па сыр-сыр мүвәтн лўв вәс па далясас. Вулаң даљ сухнуптум юпийн юхи юхтас.

Рәт мүвәлн еллы вәлтыхолтты вүянтас, щимәш айкел хәләс, мәтти-ки Сүмәтвош калтәң даљ хәрәт эвәлт вән паршайн ловәт тәсыйт. Щитәлн ин ики колхос рәпатаилал, вущкаслә па иши күрумн ныклы пәлә сора-сора шәшмәс. Арсыр ловәт күтн Семён Иванович ловәл мутшаслә, таканшак лўв нәмәл нәхмәслә па Тарелка парша эвәлт лўв хүщела науармәс па кәща хәйл мәвла нәртәшас. Ин вухаль ики лўвел венш лохат эвәлт вәщхиты пиньщаслә. Тарелка па әл тариман лўв пүңдәлн вәс па сәмәл эвәлт вән сәмьиниңкәт иллы пәлә посысат. Кәщайл па ищиты ловәл ләпн тaka холлуман лољс.

Семён Иванович ловәл пила колхосн еллы рәпитетти питәс. Щи вәрәт эвәлт ар ол мәнәс. Имулты ишн Тарелка ловәл, пиршамасы па иса шомлы йис. Колхос кәща ёхн нух хурты вүтшийлса па нюхел питы вухсарәт єнмәлтас тәхета мәты. Щи пурайн кәщайл, ѹн кашашас па колхос эвәлт ловәл, ям тынән ләтсәлә па юлн тайты питсәлә. Хән па Тарелка ловәл сурма питәс, Семён Иванович лўвел нәмасия шик вән пәлка тәслә па түңширәңа мүва ил лоттаслә.

Щимәш вәр Сүмәтвошн щи йисн вәс, хуты Семён Гындыбин далясты юхса па лўв сәмәнца тәюм ловәл даљ хәрәтн ищиты арсыр давартәң рәпатайт ләшттәт тәтьлясы.

Ин хәншлүм, муй щирн Аллатумп кәртән Сүмәтвош районан Ас хәлтү тыләш 13-мит хәтәлн 1925-мит олн сәма питум вухаль ики Василий Петрович Вынгилев рәт ёхлала щимәш айкел вәрас:

» Имулты пурайн ма ѹх нүвн омәссум па немшәт давәлсум. Вантэ, снайпера щи оләтн вәсум. Шенк тәса пушкан эвәлт єсалтты хошсум, щи пәта вән кәща ёхлүвн щимәш тәхия далясты щи китсыюм. Иләм пүш немәш снайпер ма ешалтәм мутшасум. Лўв ма пеләма вантәл, ма па – лўв пеләда. Щикиньща иши күрумн пушканәм эвәлт єсалсум па ин немәш ѹх нүв эвәлт, даңқи вой иты, иллы пәла мүва щи ракнас. Мүн, айтедн, вантэ, вой велләслуман юхсүв, щи пәта ма тәп лылңа ин тәм хәтләт вүш вәнты щи хәшсум па юхлы рәт мүвәма вәлты щи юхатсум.

Хәнты ясана тулмаштас:
Владимир Енов

Тäm ол лыпäт тылäщ 30-мит хäтäлн Ёмвошн вäлты йинтпäń-лўяң ими Людмила Зубакина (Гришкина) нäптäл лапäтъяңа йил. Тäm нäхмулän, путрäң па апräң хäntы ими пëла вантман ѣн па ястäla, хуты нäптäл 70 ол. Ишиты савра-вавра шäшийл, эмща путäр тäл па айлат ёх иты хурамäña вантästy лäñhal. Вäна пëлка ювум имие күш камн, күш кäща хотн мүñев шивалäллэ ки, имухты äpälmällэ па мослтäллэ.

Тўкъякäń, йинтпäń-лўяң ими

Айтёлн тäm апräң, рëпата пëла катäлты хошл. Щиты пäта рütъшäты вüша ювмалн ѣм арат хäntы ёрнас ёнтäc, щи кütн шуши мир лämätsuh юилуп щирн хурамтты хошл.

2018-мит ол сүсн Ёмвошн ариты-якты тäхи пüншсы па «Ёмвош ёх» нëмн пунсы. Тäta вäñdat па айлат нëçärt шуши мир арат па якäт мира вантлтäлät. Тäm ариты-якты тäхия мët сырь лüв щи юхтäc. Вантэ, ай пура вüш эвält хäлляс, хуты вäñ ёхлal, йис арат арилät. Нäхmuлän эвие арат ѣма хäldäntäc па алpa, нумса пунсäллэ. Тäх Ѣсн вäñ ёхлal пëла вантман ици ариты олçitäc. Щиты ипüsha нävräm luvatvüsh эвält тäm хуятые якты хärn, ёmäñhätlätn, mirxotätn шуши мир йис арат па якäт вантästy хошл. Ёмвошн сырь ёmäñhätlätn шивалäly, хулta voxhly, иса щив mänl, mułty мосты вërn нëtuml.

Людмила Калистратовна хоттел, ёхн мët вäñ эвия вäc. Лüv 1951-мит ол лыпättäylässh 30-мит хätäln cëma щiküsh pitäc, cëma pitum oläń nëpekäń лыпäт хойты тылща хäñshsy. Вантэ, щи puрайn mäta хätlän käща хота nëpekätläshättä yuhaätlän, щи хätlä, muij тылща nüñ щи хäñshlyin. Щирн Людмила Зубакина kät cëma pitum хätlän täyl.

Людмила Калистратовна рëт ясçäl, йис вërät ѣма вällä. Ясли хота мäñmal puрайn tëp хäntы ясçän вäc. Ас-угорской мирät научной институтн еша рëpitäc, щältä rët газетаева щи юхтäc. 1994-мит ол вüsh эвält ar ол mäp täm puträñ, вешкат па нäxmułäc имие сырья айкелätxäñshsy нëcä, щältä gazetaya nüñ хäñshänyshsy вër tëtäty хуята rëpitäc. Okruglev хüvattiyin emäsh хäntы имие иса вäly. Вälupsy хüvat lüv айлат ёха ивлапа нëtl,

▲ Л.К. Зубакина (Гришкина)

күш лëtutn, күш ясçän, тäх puрайn eşa ляvtästy pitil, щältä änci иты äpälmällä, вäntä, хätl иты хошум säm täyl.

Вäñ ёхлal, йис вërät Людмила Калистратовна ѣма тäylällä, кашäń утие oläńän иса вäl. Lüv яsçänlal щирн, 1950-мит олн айлат Марпа нëcie Калистрат хä pila Tókъякäń, kärtäñ tüttyöх лëshättä tähäyin wätaça йисçän. Калистрат Григорьевич Гришкин 1928-митолn Tókъякäń cëma pitäc. Ияха вälmäman mäp лын яń нävräm: Людмила, Арнольд, Киркäр, Варвара, Павел, Юрий, Наталья, Еля, Вäntäр па Марина тäysçän. Интум вäntäty яń хуятältäty täp näyl, хуятäshäc: хälum upi па и ай пух.

Нävräm лävälty хотн Людмила эвие арсыр tëpiet кütн mët urum нävrämä väc. Щирн lüv иса шäkätc. Äshkolay Людмила хät ol luvattiyin mäñäc. Oläńmit нävräm väñltäty ne Praskovya Prokop'evna Afanasyeva väc, lüv

ай ортнëца räxäc. Люда урокн рома омäсты ѣн хошäc, лўvela иса путärtty па юннты mosäc, tulum väc. Вет класс эвält нивäl klass вäntäty lüv Полнавтän vänltälyäc.

Äshcola eñshupumal юпийн айлат Люда Тюмень воша вüх лўçatatty нëcä mäntä sointumäc. Aşçel oläńän kashaäc, щältä, roman, ѣn eçälsälc. Täp эхät хäntы нëcie Пулнаvält вошн vänltälyäc. Щäta ГПТУ хüll vännyshsy, судитты па сорältty tähä eñshuptäc. Ъам rëpata päta pästy eshup, сора күруп ne Россия mûv хüvattiyin arsyr вошätn väldäc.

Щи юпийн Людмила Калистратовна Ёмвош хüll комбинатn rëpitäc. Савр-вавр нëcie täta ишиты tünçiräna käpärtäc, щи пäta «Ветеран труда» mevl posn katlupptäc. Täta rëpitmaln Pavel Dmitrievich pila wätaça йис. Õhät 1976-mit oln lüv хущела икия mäñas. Ияха вälmäman лын хälum эви: Александра, Татья па Катерина сñmälsçän. Щältä 1990-mit oln lüv Stepan puhie katläc.

Тämxätl näptäl лапätъяңа йиты имие хät хилы: Саша, Оля, Ира, Настя, Артём па Pavel. Па и хилы тumpi хилы, Женя nëm täyl.

Сämäń, мосты хäntы имие Людмила Калистратовна! Сëma pitum хätläen pila! Näptäñ lapanätъяңа юvmal päta mûc näçena ar tëpäń яsçäñ lüppty läñhal! Näñ Gribshkin вой-хüll velpläsläty хотtel ёххуша cëma pitcän. Щи puрайn Asn téllyeava arsyr хüll, väntäñ téllyeava arsyr lëtüt. Näñ cämén ишиты taşçäñ па хурамäñ! Tuxläñ aki iki näçena ёр па ѡом ат mäл. Tärum Achi partum щирn, Tärum Achi aljum щирn tûc ёш хüvat shäsha!

Нävrämäñ, хилылänäñ lavanätman, cämänc aat täyläyin!

Путäр хäñshäc:
Ирина Самсонова

Мир йамлты ёх ёмайхатл вўраңан ма Сәрханл хантэт эвәлт вәлтү Покачевнән лекщитты нәңџән оләңән ай паватты лайхалум. Щит вән сәмуп, каркам ёшпи, пасты күруп тохтурнән – Тамара Сидоровна Тэвлина (опраш нәмл Сардакова) па Людмила Николаевна Покачева (опраш нәмл Тэвлина). Аңки па эви.

Мир лекщитты Покочеват ёх

Тамара Сидоровна – Тәрум ацийн партум ширн Русскинскай кәрт пәльнициайн 37 ол мәр хәрция мир лекщитман па ипулән кәща юкана рәпитас. Интәм Людмила Николаевна эвел 33 ол мәр кәртән мир йамлтман, атл-хатл лыв талаңа вәлтү щират вантман ешак ўңкие вәнлтум ширн вәл. Рәпата оләң непекн (рүш ширн «трудовая») щит мәт оләң рәпата тәхи хәншман вәл.

Люда эвие айтедн яма вәс: «Вәна ийлүм – ўңкием иты мира нәттү питлүм». Щиты щи тывас. Хәнты пурайн ўңкиен етшуптум Ёмовошәң медучилище лүв етшуптаслә па ишиты рәт кәртала рәпитетты кердәс. Лекщитты па йамлты вәр айтедн сәмәңа па така тайләләз.

Ашкола юпийн еллы Ёмвошн медучилищайн вәнлтийлмалн Людмила кашәң утые сәмәңа, нумсәңа па тәса вәрәс. Кәщайт имухты мутшәсәл: «Тәм айлат не вәра нумсәң, мир пила сәмәң па рәпата пела апраң. Вән тохтура ийл!» Щиты лүв училище юпийн имухты Русскинскай кәртән пәльнициая рәпитетты вүсы. Щит 1988-мит ол вәс.

Тамара Сидоровна 1937-мит олн Варьёган кәрт пүңәлн омәсты вәнт шушийн сәма питас. Ашел – Сидор Иванович Сардаков, кәртән сельсоветн мәт оләңмит кәщая вәс. Вулаң Отечественной даље елпийн лүв щартан

▲ Т.С. Тэвлина

▲ Т.С. Тэвлина ләйңәл пила айлат пурайн

вәр пәта нәртамлы щаврамсы. Аңкең – Анна Никифоровна, опраш нәмл Айпина, «тиф» нәмпи палтап мәшн юхатсы, имухты сәмәңи ис па ўхат сурма щи питас. Аңкилы-ашилы хәшум пушхат рәтна күтн ортсыйт. Тамара Сидоровна хәнты мир писатель Еремей Данилович Айпин хоттөл ёхн вүсы. Вантә, Тамара Сидоровна па Еремей Данилович и луват кәтнән. Мулты арат ол няврәмәт ийха вәлсәт-холсәт па енумсәт. Լавәрт вәлупсы вәс, Тамара эвие тәп вәна ювмалн ўшколая мәнәс. Айпинайт ар няврәмән хоттөл ёх вән вәс. Иләтн кәртән кәщайт нумса юхатсәт, мосәң, ай пушхие шәкәшты няврәмәт тайты хотн ямшака вәлтү питл? Ләнхматсы па тәсы. Шәкәшты няврәмәт тайты хотн эвия атум вәс, 16 ола ювмәлн лүв тәм тәхи эвәлт иса хунтас. Түтәң хопн Сәрханл виш вәнты юхтас. Хүты вәриятас, щиты мир күтн нәтәсман вәс. Щәлта пәльнициая ай тохтура нәтәстү хуята рәпитетты вохсы. Иши мәрн етн

ашколая јңхәс, дәпәт класс Рускинскай кәртән етшуптаслә. Тәп хәс ол луваттын Ёмвош медучилищая вәнлтийлтү юхтас. Щитл етшуптумал юпийн вәлупсы хүват Рускинскай кәрт пәльнициайн мира нәтман вәс. Юхи хәшум оләтн вәккеши хүв пәнта шәшмәс...

Сырыя направление непек ширн Тамара Тэвлина «Рускинской Красный чум» хуша рәпитетты партсы. Щит шуши мир талаңа вәлтү щират вантман тайты лекщитты тәхи. Каркам не ипуша тухлән хопа ләлман вәнт шуши хүват хәнтылүв нух вантман, сыр-сыр кәши-мәш оләңән айт түвман, прививкайт доңыштаты вәрн јңхәс. Тәм ўнтәма ювум сәмәң тохтур ин вәнты ям яснатн нәмәлмәлү.

1962-мит олн Т.С. Тэвлина Рускинскай кәрт пәльница кәщая паватсы. Лекщитты па йамлты айт тәхийн лүв атөлт атл-хатл, кәпәртас. Тәлн – вүлән ёхәлн, лүңән – ай хопн,

тәп мулты арат ол юпийн тухлән хопн Сәрханл хантэт хуша вәнт шуши хүват јңхилдәс. Лекщитты вәр лүв сәм лыпи эвәлт тәса па така тайс. Нәмүлт пурайн нәмхүята «янтә» ўн ястас.

Тамара Сидоровна вет няврәм һәмәлтас. 1973-мит олн СССР Верховной Совет партупсыйн «Медаль материнства» II степени мевл поин катлуптасы.

Тәп мир йамлты па лекщитты вәр пәла сәмәң хүяттән щимәш рәпата пириләт. Вантә, тәх щосн ар ўн мосл, тәп хошум, нявлак сәмн, ёшн па ям яснәнән хәннәхәя нәттү рәхл. Леккарәт – щит хәннәхә вәлупсы лавәлман тайты мәт вулаң ёх, лыв мүңева кәшилы-мәшлы еллы вәлтү щират мойләдәт. Мүң ишиты, кашәң вән па айт тохтура, мир йамлты па лекщитты хуята талаңа, уяңа, пишәңа еллы вәлтү лайхалүв па ищисаты вешката па сәмәңа мирлүв йамлуман вәлтү.

Путэр хәншас: **Ирина Самсонова**

Лўв ар ол пэльницайн рэпитäс

Хэн айлат хানнехуяттат вэлупсы хүвателн сэмäңца тайты па ямсыева рэпитты вэрт кэншлätт па щälta щимäштäхета вэнлтыйлты мэнлät, щи вэн вэр пурайн сыр-сыр хоттөл ёх и рэпата хуша волты-холты щиреңн катлásыйлман вэллät. Рүш щирн-ки тэса лупты, щит рэпитты хানнехуяттат династия.

Россия хон пёлак мү-
вев луватн тохтурат ёмäңхätл дэштэцы. Щи пäта тэмхätл ма арсыр хানнехэх кäши-мэш вэрт ямälтты хানнехуяттат ву-
лан, рэпатаел олднäн айкелем хানшлум.

Мосл лупты, хуты тэм
ийис Сүмäтвошн Пакинäт
вухаль рэт хানнехэйт вэл-
лätт па лыв иса худыева
район пэльница хотелн
мэш вэр ямälман рэпит-
лät. Сырыя, вантэ, щи
рэта-щира лўнтäсты хэйт-
ненäт па Вухаль юханэн
Сүмäтвош уездэн хэлум-
сот мултас ол юхлы пёлы
рүш ёхн иис щирн дэш-
тум метрической киникая
хানшыйт. Щи пäта 18-мит
ийис вүштэвэлт Пакинäт
кэртэл ищи непек хуша
ин тэмхätл вэнты посту-
ман вэл.

**Щи вухаль хоттөл хানн-
ехуяттат хуша ван хэлуп-
тылдäц 10-мит хэлдлн
1930-мит олн Ремизово
кэртэн Сүмäтвош уездэн
Федосья Давыдовна
Пакина тэм нуви тэрүм**

**илпия юхтäс. Щикиньща
ши эвие тэп 11-мит ола
ванамäс, хуты вулаң лаљ
юхтäс.**

Щитдлн лаљ лавартäң
олдтн Петощ эвие колхосн
арсыр рэпатайт дэштäс. Лўц
пурайн лўв турн сэв-
рас па вэн хуяттат пида
турны пайт ямсыева ве-
рас, вонышумуттат ёктäс,
хүл веллэслэты па яңхäс,
товорийн – хашьёх щещкар
няхсäс. Тэлн па – ош пүн
сух эвэлт хэ ёх посат па
вейттысат, махорка шар
пүнты ай хират лалясты
хуяттат пäта ёнтäс. Щи лэ-
мэйтсухат муйт, вантэ, иса
лаљ хэрэта Сүмäтвош
эвэлт китсыйт. Щэлтэ па
ин колхосн мисат па ай
мисат вантыйлман вэс па
рэпитäс.

Вулаң лаљ сухнултум
вэр юпийн Федосья
велци дапäтмит классäл
етшуптäслэ. Еллы лўв ну-
мäс вэррас – хানнехэ лек-
шитты вेरа вэнлтыйлты.
Щи пäта Пулдвавт виш
фельшерско-акушерской

ВЭЯНТЫЩИ ОДАҢАН

Ищи хурасуп хоттөл хуятэн рэпатая катл-
сыйлты ар хানнехуяттаткүтн иис пурайн вэлум па
арсыр хэятн-ненäтн сэмäңца тайом вулаң тохтура
Гиппократ ики лўңтэцы. Лўв ашэл ики ишиты вэн
леккар щирн хуяттат мэшт ямälман вэлупсэл
хуватн вэлмал, ёңкел ими па нявлрэмт сёма
питтэл пурайн арсыр ненäта нётмал. Рүш щирн-
ки түнщирэн лупты, акушерка ненäца рэпитмал.
Гиппократ вэн тохтур хэ рэта-щира лўнтäсты
хানнехуялтад 18-кем рэтлэл хуватн хানнехэ
лекцитман иса вэсат.

▲ Ф.Д. Пакина Сүмäтвошн

нэмуп ўшколая мэнäс. Тэп щи тэхийн вэнлтаты
вэрэлт, ён етшуптäслэ па
икия мэнäс. Щэлтэ 1954-
мит олн хоттөл хуялтад
пида Сүмäтвошн юхтäс.

Щи пурайн, вантэ, ака-
демической отпуск вэр
янтэм вэс. Лўв араттэлн
хэлум нявлрэм ёнмälтäс. Еллы вэнлтыйты иса ёнт
па веरитäс па щитдл пäта
лўв пулъяна вэлтэ Иван па
Прасковья ай апшенэлдэ
вэнлтыйлты нётäс. Иван
апшэл мёт олдн пурайн
Тэк кэртэн рэпитäс па
ёхтшäк иса Лев юхана
китсы, хута рентген ай
тохтура вэс. Прасковья
апшэл па Сүмäтвошн нявл-
рэмт хэлтэл мэр лавалтад
хотн ай леккара вэлупсэл
хуватн рэпитäс.

Ёхтшäк, 1964-мит олн,
Сүмäтвошн турх мэш
вэрт ямälтты пэльница
хот пүншсы. Иса щи вүш
эвэлт па 1994-мит ол
вэнты Федосья Давыдо-
вна санитарная вэс,
мэшэн ёха нётäс.

Мёт олднäн, вантэ,
ай нявлрэмт турх мэш
ямälтты тэхийн па ёхт-
шäк вэн хানнехуяттат мэ-
шиштты тэхи хуша рэпитты
питäс. Тэта мосл лупты,

хуты Федосья Давыдовна
араттэлн кэтлэм пүш во-
шаш, депутат ненä Сүмäт-
вошн вэлтэ хানнехуяттат
пирийлдс. Турх мэшэн
тэхэл тумпийн, районной
поликлиники хотн иши
санитарка щирн рэпитäс.

Тэп 1994-мит олн тэм
вэнлат вухаль ненäев
пенсия рүтштэти мэнäс.

Тэмхätл Федосья
Давыдовна йисäн-нэп-
тэца иис. Лўв хানнехуя-
татн сэмäңца тайла. Рэпа-
тайл пäта «Тружениктыла
Великой Отечественной
войны» нэмн юкантсы,
«Ветеран труда» мэвл
посн мойлдасы. Щи утлал
тумпийн, сыр-сыришакты
непекäтн рэпатаиль эвэлт
кэшантн мäсэ.

Мён, округев «Ханты
ясäң» газетайн рэпитты
хানнехуяттат, тэм вухаль
ненäев тохтурат ёмäңхätл
пäта юм вүш ясäнэн
китлэв па шенк лаңхалүв,
дэлн еллы ишиты юма
па тумтака нуви тэрүм
илпийн ат вэс!

Любовь Вынгилева китум
айкелэт щирн
Ханты ясäн тулмащтас:
Владимир Енов

Касум вош хуша вән ёмәңхәтл,

Имет тунты эвәлт пурмәс вәрләт

Вера юм па әмәш ёмәңхәтл, арсыр әмәш вәрәт щата вәсәт: тунты эвәлт пурмәс вәрты хәр, хүл сух эвәлт, йис пурмәсәт вантты хәр. Ариты ёх Е.Д Салахова, У.Н. Шульгина па М.М. Канева ариюм арат кассета щүңка вәрум оләңән путәр тәсү. Щи хәтл музей хот хуша рәпитетты мирн әмәща-кәмща вана щи вүсүюв. Па щи хәтл, щи хурасуп юм хәтл вәс, мәләк вот рүвие пида. Музей хәр хуша арсыр мир әктäшсät, ар тäхи

эвәлт юхтум мир, щит Нүм Касум вош эвәлт, йис нәмл щирн Сәңхүм пав сәңхүм вош. Щälta па Нуви сәңхүм вош эвәлт па Касум вош мирәв, щата рүштәт, сәрант, хәнтәт па и маньщи имие Татьяна Тарасова па вәс.

Оләңән музей кәща нөңзөв Е.Т. Федотова юм хошум вүшә ясчät лупаc. Щälta па мүңева һор вош эвәлт түвум пурмәсәт ванләтс. Щи арсыр катра пурмәсәт музей пäта Григорий

Там мәнум Ас нопатты тыләш хуламан, рүтшәтә 29-30-мит хәтләтн Касум вошевн «Касум ёх» нәмпи музей хот хуша «Йис Югра мүвев нарасты сыйт» вән ёмәңхәтл вәс.

Николаевич Кантеров, Татьяна Дмитриевна Пяк икел Александр Алякович Пяк пида мäсät. Елена Терентьевна әмща-кәмща щи пурмәсәт оләңән путәртс. Щи арсыр пурмәс күтн вәра әмаш пән оләңән хәләннты вәс. Щимәш пән мүң мүвевн ѣн вәрләт. Щит Пим хәнтылан щирн вәрум пән, вантэ Григорий Николаевич Пим мүв хәнты хә.

па пухәл пида ёнтäсты хәрья юхтыләс. Лүв шенк ләнхас, тунты эвәлт мулты пурмәс вәнләттәйләтвәрты. З.Н. Тарлина ин имия ванләтслә, мүйсәр тунты тәса пириты па хутыса щив хәнши щүрәттәтвәрты. Ин рүш ими эвел пида кät ай сәные ёнтсән. Лүв ёшалн ёнум сәные ямиеве щи әмшәлләслә, вәра амтас. Вән пәмашипа ясчä, хәнты пурмәс вәрты мира лупаc.

Е.М. Иночкина па М.И. Игишева хүл сух эвәлт мүй вүрн мосл тәса тәнләттә, ара ләрпитеттә, щälta, ваньщäсты па түтшәц хират ёнтты мир вәнләтсән. Музей хотэл хуша хүл сухт эвәлт сыры ёнум арсыр түтшәц хириет вәсәт.

Па щи арсыр вәрлүв вәртэв күтн па арсыр путәрт вантсүв, хәләнцүв. Е.И. Ерныхова (Потпот) «Хәтл» нәмпи Ас-угорской театр хуша рәпитеттә нөнине, Т.А. Молданова хәншум «В гнездышке одиноком» киника эвәлт путәр лүнтаc. Щи мурта ямиева лүнтаcлә, мир хәслә хәләнсät, сәм йинк ким етты мурт вәс.

Щälta щи юпийн мүң хота ёнтäсты мәнсүв, щи хотл алшәләл «Ратäң хот». Итәх ёхлүв тунты пида, па щи тумпи, итәх ёхлүв хүл сух пида рәпитеттәт. А.Г. Ерныхова, М.С. Молданова па З.Н. Тарлина ванләтсät, мүй вүрн тунты эвәлт арсыр пурмәс тәса вәрты мосл. Итәх имет тунты эвәлт сән, йинäл, воньщуп, хинт ёнтсät. Хуйтат мүя ёрел па юхатл, щит щи вәрсät.

Сәңхүм пав сәңхүм вош эвәлт и рүш имие эвел

Щälta па Е.Д. Салахова Харсуръёх рәт ёхлал оләңән путәртс. Лүв хүв вүш эвәлт ариты питас, оләңән тәп группа пида арийс. Лүв путәртсälлә, мүй вүрн атәлт сцена хуша хәнты арат ариты пиньшäс. Щälta па еша яха хәнты ар суват арисүв. «Касум ёх» музей-хот

Нөңзөв тәнләсман омасләт

ВАС

▲ Няврәмәт ищи хәнты вәрәт ләштәттү вәнләттүйлдәт

хуша вәра ям ёх рәпилдәт, шайн-муин иса яньщ-тәлайн-лапәтлайн. Каврүм няние кәрт эвәлт, хүләң няньт вәрәт. Оләң хәтл васы нюхи дант йинкән лапәтсаюв.

Әхәт хәтл па М.М. Канева сәран арәт оләңән путәртәс, муй ар мүвәт са яңхәс, хута сәранат вәлләт, щиты арәт әктәс па вәрсәллә, лыв тәм Касум вошн вәлтү сәран ясәлә түңматсәллә. Лыв сәран ненәт па няврәмәт пила ариты тәхи вәрсәт па ар ол мәр сәран ясәнән щи арлал ариләт. Щи хәтл лув пиләда еша сәран арәт караоке щирн арисүв.

Шәлта па ищи хәтл шенк әмәш вәс Харсур ёх рәт вәрум юннты-ариты хәр вантты. Щимәш спектакль С.И. Белкина па Е.Д. Салахова рәт ёх няврәмәт пила вәрсәнән. Вәра яма вәрмел, әмәш вантты вәс. Няврәмәл вәнләтәсләл арсыр турупән утәтн юннты, арсыр тухләң войт түр сыйн ўтвы. Шәлта няврәмиедал яксат, арисат.

Ләтс-яныщи тәхия вохсаюв, щи хәтл ям өплән сорт хүл эвәлт кавәртум дант йинкән лапәтсаюв. Мәта хута сорт ух питәс, щи ёхлув сорт ух лувват

вәйтсәт па щи лувват оләңән путәр путәртсәт. Вантэ, сортэн ух хуша, кашәң лув юкан нәм тайл. Мәтти моңьщ ширн «Муй вүрн сорт ух тывас».

Кәт хәтл мәр арсыр әмәш тәсүв, итәх имиет вәранттәл күтн арәт арисат, пәлтаптәттү утәт оләңән путәрттү путәртсәт. Шәлта па, щита итәх ёх тынессәт. Щи вәрум вухдал па Касум вош лыпни нётупсы щира, арсыр сурттәт вәрты тәхия мәнләт.

Мүн шенк ләнхалдүв тәм «Хәнты ясән» непек мухты вән пәмәшипа ясән лупты Касум музей кәщая Е.Т. Федотовая, М.В. Кабаковая па музейн рәпитеттү ёхлүва, хута ми-рәв яха, вәтща әкәтләйт, тәм кәт хәтл яма вәсүв, омәссүв па путәр-ясән күтн шүкәшсүв. Тәмәш семинарт, фестивалят яма нәтләт хәнты ясәев, хәнты вәрлүв еллы тәтү, йис ёхлүв вәрәнтум пурмасат ин нух щиты щи түңматләлүв. Тәлаң ёш па тәлаң күр, хүв йис, хүв нәпәт вәлаты па рәпитеттү.

Путәр хәншаш:
Евдокия Каксина

Тәньял ол тәнлүп тыләш вүш эвәлт увас мир нәмасыя Реестр тәхия хәншты питсыйт. Щит шуши мир вәрәт ләштәттү федеральной агентства тәхитәл. Муй пәта щи вәртәтә олңитсы? Щи оләңән мүнэва «Многофункциональный центр» тәхи кәща хә В. Михайлов, округ дума депутат А. Новьюхов па «Югра лылнуптәтү» тәхи ухнел Алфёрова путәртсәт.

Увас мир нух хәншлыйт

А. Новьюхов лупас, хуты хән паспорт нәм непекн нух вүсы, мәта мира хәннәх лүнтасл уш ўнтәм вәс. Щи пурайн шуши хута хотән ёхлал пила Реестр тәхийн нух хәншаньщты мосл па хүва тәм вәр ѣн хайты.

В. Михайлов путәртәс, хуты непекәт хәлум щирн ләштәттү рәхл. Щит вохты непек хәншты, иса мосты непекәт яха әкәтты па лув саттэла Москва воша тәтү муй па китты. Тәп щи пурайн нотариус мухты непекәт ёш посн пунты па вух сухуптәтү мосл. Хәлмит, щит многофункциональной центр тәхи мухты щиттәт ләштәттү. Щата вохты непек нынана хәншты ѣн мосл, щи вәр щита рәпитеттү хута ләштәттү па вух сухуптәтү ищи ѣн мосл.

30-мит хәтл юпийн нынана непек юхәтл, хуты нынин Реестр тәхия хәншыйты.

Путәр хәншаш:
Надежда Вах

Мүвев 僚瓦爾ман вәс

Ас нопатты тыләшн Россия һуваттыйн мүвев границайт 僚瓦爾ты ёх ёмәңхәтл посталы. Щирн ма хәнты хә Алексей Немысов оләнән хәншты 僚瓦爾ум. Лўв Россия па Китай мүвнән границайн служитас.

▲ А. Немысов армияйн ләхсәд пида

Лўв путартас, хутыса
щив мәнәс:

» 2001-мит одн товийн ма армияя служитты тәсьюом. Пыть-Ях призывной пункт эвәлт Приморской край тахия 2427 военной часть хуши вәнләйлты щира китсаюм. Щата олшәп мәр вәсум, «оператор переносной станции наземной разведки» рәпитетты щира нәпек холумсум. Щи юпийн ван хәтлуп тыләшн Хасанская район Посыет воша пограничной отряда мәнсум. Щивелт Советской Союз Герой Алексей Ефимович Махалин нәмпи 12-мит пограничной заставая служитты китсаюм.

Щи тахийн Алексей Немысов снайпера вәс. Мосл лупты, А.Е. Махалин нәмпи погранзастава пограничной зонайн вәс, щата Россия па Китай мүвнән граница вәл.

Щи тахи Хасан вош пүңдән вәл. Щата 18-22 хәннәхә служил. Җыв 11 километра һуваттыйн тахи 僚瓦爾лат. Щи оләнән Алексей Геннадьевич щиты путартас:

» Щи государственной граница, хута ма служитсум, иса пәлкәтн нәрмәт вәлләт, лўн пурайн щата күрн шәшты щир ўнтәм. Ма кимит ол шәп щи тахийн вәсум. Щи мәр щата нәмәлт вевтам вәр ўн па тывиләс. Ма пилема Пермь, Челябинск, Екатеринбург вошат, Сахалин, Башкирия мүвнән хәйт вәсәт, күтәвн ләхсәңа, яма вәсүв.

Товийн 2003-мит одн Алексей юхи Нуви сәнхум воша юхтас. Олңәлн ЖКХ хуши еша рәпитетас, щалта полиция хота рәпитетты вүсы. Ияха ки лўнгәтты, лўв 15 ол мәр щата рәпитетас. Щи тахи, хута лўв рәпитетас, рүш щирн щимәш нәм тайл: «Изолятар вре-

▲ Немысоват хоттел ёх Ваньшават кәртән

менного содержания подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений ОМВД России по Белоярскому району». Щи тахи эвәлт лўв пенсияя мәнәс, щи пурайн «Прaporщик» нәм тайс.

Мосл лупты, полицияйн рәпитетман Алексей Немысов Северной Осетия-Алания мүва командировская яхас. Щи оләнән лўв щиты путартас:

» Ас потты тыләш 2011-мит ол вүш эвәлт па вән көр тыләш 2012-мит ол вәнты Северной Кавказ мүвн вәсум, щата терроризм вәрәтхүватрәпитетсум. Мүн боевой поступы тайсүв – Маздок вошн «Центр обеспечения управления» тахи 僚瓦爾ты. Яма па тәса служитмәм пәта «Старший сержант» нәмн мәсьюом.

Алексей полицияйн интәм ўн рәпитет, тәп юлн рәпата таклы ўн омәсл. Лўв В.Н. Виноградов нәмпи мүв илпи таш вүты тахийн вахтовой щирн водителя рәпитет. Щи тахи Лыхма вош пүңдән вәл.

Алексей Геннадьевич

хәлум нявләм әнмәлтәл. Лўв армия эвәлт юхтама юпийн имена йис, щит Валентина Фёдоровна Немысова (эви опраш нәмл Гындышева), лўв Ваньшават кәртән әнмәс, ащел – хәнты, ўнкел – вухаль. Кирилл вән пухән вәш тыләшн 17 ола йил, Владимир кимит пухән 14 ола йис. Варвара мәт ай эвән хәт тала йис.

Мосл лупты, Алексей ищи хәнты семьяйн әнмәс.

Ўнкел – Евгения Алексеевна Артемьева – интәм Полнават вошн вәл. Лўв хурамән түр сый тайл, хәнты арәт арийл. 1980-1990-мит оләт Эстония, Болгария мүвнәна, Москва воша хәнты арәт ариман яхиллас.

Ащел – Геннадий Герасимович Немысов – Полнават вош совхозн нуви түт мәтү хәя рәпитетас, ўнтәма йис. Евгения Алексеевна хәт нявләм әнмәлтәс. Интәм Алексей упилал, яйдал пила ләхсәңа вәлләт.

Путар хәншас: **Надежда Рагимова**

ԾаЛЬ ПУРАЙН ВӘЛҮМ ВЕРӘТ

Мүң округев «Хәнты ясәң» газетаева айкеләт ләшттәы па хәншты нә Любовь Вынгилева Сүмәтвош эвәлт тәньял ол пуляң акел ики одаңан айкел вәрты вәритәс. Вантэ, щи пурайн ямсыева уша ѿн павтәс, муй щирн па хуты акел ики шәңтә щи вулаң ծаЛЬ хәрәтн ծалясас. Әхәт түңцирәна па яма сыр-сыр архиват хуша рәпитәс муй па акел ծалясум тәхета нәпекәт хәншәс па велщи ушәңа-сащәна вәрсәлә, мәта олн па муй щирн акел ики тарма лўв рәт мүвл ծавәлман вәс па хута пәратсы.

Мосл лупты, хуты ىакел ики шәңтә Иван Ефимович Челданов Алтатумп ай кәртән Сүмәтвош районан вухаль хоттөл хуяттәт хуша 1923-мит олн сәма питмал. Начальной ўшкола етшуптумал юпийн колхос хуша вой-хўл ведләслуман вәс па рәпитәс. Щәлта вулаң ծаля питты вәр ел-пийн хоттөл хуяттәна йис па щемъяел хуша пух тәм нуви тәрум илпия юхтас.

Ай кәр тыләшт одаңмит хәтәлн 1942-мит олн вулаң ծаля вохсы. Одәңән Омск вән вошн арсыр ծалясты щирәта вәнләтәсыйт. Әхәт լыв хұлыева Ленинградской область мүва китсыйт.

Лыптә хойты тыләштн 1942-мит олн разведка взвод хуша отдельной лухән батальонан 64-мит гвардейской стрелковой дивизияйн Волховской фронтан ծалясас.

Ас хәлты тыләштн 1943-мит олн «Искра» военной операцияин кәшайт ләңхасас Ленинградской па Волховской кät вулаң вән фронттәт унтасн Ленинград вош эвәлтнемшәт елды пәла вошитты.

Ас хәлты тыләшт 25-мит хәтәлн 1943-мит олн гвардия красноармеец хә Иван Ефимович Челданов түңцирәна ծалясмал пәта «За отвагу» нәмуп мевл посн катлуптасы.

Щимәш вулаң вәр пәта

вән кәща ёх лўв одәңлн тәмиты щи поступы хуша хәншас:

» Президиум нәм Верховной Совет СССР тәхи эвәлт тәса, вешката, апраңа немшәт пида ծалясмал пәта «За отвагу» нәмуп мевл посн юкантты. Вантэ, гвардия красноармеец хә Иван Ефимович Челданов иса Ас хәлты тыләшт 12-мит хәтл вүш эвәлт 20-мит хәтл вәнта 1943-мит олн Ҧңта вәнтән тәхи пүңлән тарма ծалясас. Лўв хәт пүш атакая яңхас. Щәлта па шенк ծавәртәна мәшмәлтум кәща хәйл ծаЛЬ хәр эвәлт йира тәслә. Щи вәр юпийн немшәт блиндаж ёша павтәс па па солдатт пила ияха вуракат елды вошитсәт. Щи ծаЛЬ хәр լыв күтәлн тәл хәлум хәннәхә мәшмәлтсы па хұлыева լыләңа хәщсәт.

Әхәт иса 1943-мит ол ай кәр тыләшт сухәнты вәнты Иван Челданов Мгинской железнодорожной узел хуша вәс па ծалясас. ԾаЛЬ хәрәйн тәм хә Карбусель нәмуп ай кәртые пүңлән Мгинской районан Ленинградской область мүвн пәратсы.

Мосл лупты, щимәш вәртәт одәңән, хуты 1990-мит оләтн щи тәхийн ծалясум хәннәхуяттәт йилпа пүншум Новая Малукса мемориалн Кировской

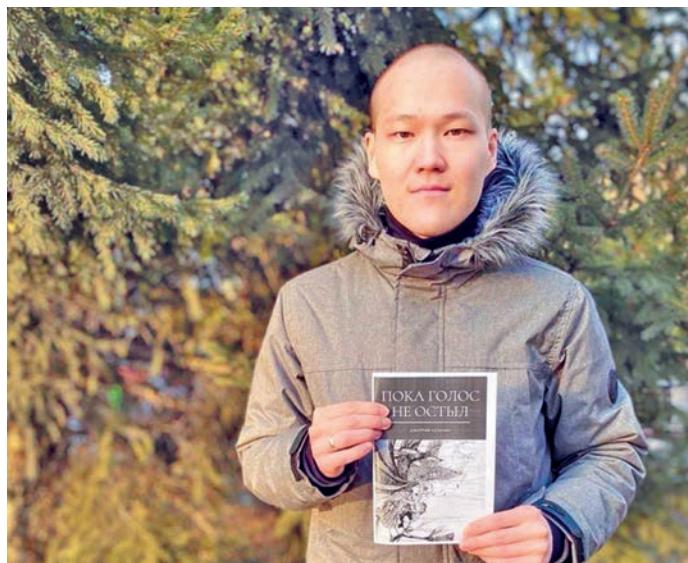
(Мгинской) районан Ленинградской область мүв хуша кимит пүш вешката ил шависыйт. Լыв нәмдал хұлыева арталасыйт па кев сохлата нух хәншасыйт. Щи вәр түмпийн, Иван Ефимович Челданов шәңтә нәм Игриим вош па Анеева кәртән Сүмәтвош районан кев сохләтн ишиты щи нух хәншман тайлы.

Любовь Вынгилева айкел хәнты ясәңа тулмаشتас:
Владимир Енов

Тäm ванän мүң редакцияева айлат хäнты писатель хä Дмитрий Сергеевич Кельчин юхтылäс. Ма лўв пилаа вәлупсэл па путäрлал олänän путäртсум.

Путрат хäншты айлат хä

▲ Д.С. Кельчин

Тäm айлат хä ван хäтлуп тылäщ 9-мит хäтлäн 1995-мит одн Пулнавäйт вошн сëма питäс. Любовь Викторовна Теткина (Кондыгина) Ольга эзвел па Дима пухäл атэлт энмälтäс.

Тäm вошн Дима хäтл мäр ай нявремäт тäйты хота яñхäс, щäлта кимит äшколайн вänlätyläс. Щиты вänlätylum олдал нämälämslä:

» Äшколайн кät щурäс-кëм няврем вänlätyläс, щи кütн шуши мир няв-рем шимл вäс. Тäх пурайн арсыр мир пухäт пила кütävñ кütärmäсüv. Äшкола тумпи ма хур хäншты вëра вänlätyläсум. Щäлта ма шуши мир кäсты вëра вänlätytäы тäхия яñхты питсум, щи тумпи бокс, ёшн тарänläты (рукопашный бой), теннис юнтсум, ёрäн-шомäца яисум. 8-мит классän вänlätyläмëмни ма Пулнавäйт вошн ёшн тарänläты кäсupsýйн нух питмëм юпийн чемпиона

ийсум. Äшколайн ма яма вänlätyläсум, щирн учителятн мосман тäйсюм. Ма рүш ясäн па литература урокнäн ям путрат хäншум. Итäх пурайн вänlätytäы нëнem ма хäншум путäрлам лўнтаc. Ипùш вänlätytäы нë äñkem олänän путрëм лўнтаc.

Елды Дима военно-патриотической тäхия яñхты питäс. Ипùш лўн пурайн лўв щи тäхи ёх пила юрн мир писатель ими Анна Неркаги хуша Приуральской район Байдарапской нёрум кäрta яñхäс. Щäta «Земля надежды» нëмпи рütäштäы хäрн вäлты шë-кäштäы нявремäт вантман тäйты па вänlätytäы нëтäс.

Щи ол щив Кирилл патриарх мойца юхтылäс. Щи вулаң юрн ими олänän Дима щиты лупäs:

» Лўв тäm тäl 70 ола яис, щикем мутрайн ими. Лўв иса ёха нëтл. Щи

пурайн лўв ма пеðëма вантäс па лупäс, хуты ма нявремäт пила яма рäpitsum. Мäнem шëнк ämäш, хуты щимäш вäтан ими пила вäйтантыйлäсум.

Дима велщи юрн мир вäлупсы вантäс. Айтëлн лўв кашäн лўн Лорвош кäрta рütäштäы яñхилäс па хўл велпäслäты нëтäс.

» Михаил Григорьевич Кельчин щатьщащем – Лорвош район хўваттыйн вäтаç хўл велты хä. Тарма рäpitmal пäta II, III-мит степень «Трудовой Слава» мевл посчän тäйс. I-мит степень мевл пос милю пурайн и кäща хä лупäс: «А муй, äл хäнты икия щимäш вэн мевл пос мäты?», щирн äн мäсы. Така рäpitmal пäta лўв 46 ола ѹвум пурайн äнтäma яис. Интäm хäлум пухäл эвäлт тäп и пухл лўв вëрл еллы тäл. Щимäш рäpatayn ёх, лыв лавärt räpatael, вälup-сэл олänän ма «Инц нüm-пийн шäшты ики» нëмпи путäр хäншум. Щи путäр хäнты ясäца Геннадий Кельчин па Иван Сандрин тулмаشتäснäн, щирн «Лух Авт» па «Северная панорама» газетайнäн хäншуман вäс. Щи тумпи Виктория Сязи лўвела путрат хäншты вëрн нëтл.

Тäнял Дмитрий имена яис, имел Сержи нëм тäйл, лўв тувинка-тоджинка мир эвäлт вäл. Еша вäс лыпäт хойты тылäшт Платон пухäн сëма питäс. Пухие па тувинской лавäлты щира Демир-хан хäни нëм тäйл. Интäm лыв Санкт-Петербург вошн вäлдät.

Шëнк ämäш, хуты мүң шуши мирлўв эвäлт айлат писателят вäлдät. Дмитрий, еллы мүң хäнты мирэв яис вäлупсы олänän ämäш путрат хäнша!

Путäр хäншäс:
Людмила Шульгина

вëräс. Щäлта Москва, Санкт-Петербург вошнäн вäлмалн арсыр рäpatait вëräс. Эхäт Пулнавäйт вош шуши мир обшина пүншилäс. Ин лупäс, ешавäл заочной щирн вänlätyläты питл.

Щи тумпи Дмитрий Кельчин «Мосты шамана» па «Пока голос не остыл» путäрнäн хäншäс. Лўв вухл унтасн 200-кëм киника ёслäс. Лўвела хур хäншты ёх кäншты лавärtшäк вäс. «Пока голос не остыл» киника пäта па хон пелäк Швеция мÿвн вäлты хур хäншты саами нë И.-В. Пове хур хäншäс.

Дмитрий Кельчин

Йиңк щәр нүмпийн Шәшты ики (олаңмит шәп)

*Михаил Григорьевич Кельчин шәнта па лўв пухңаңла –
Георгия па Владимира йокантум путрәр*

Үх пәтәмн тәрум ләңхәл па хәсәт. Сәмәм сый щикем яма сыяңа сашл. Хултпәдела ёңк пәхәлты сый – щит Йиңк щәр нүмпийн Шәшты хуятт. Лўв пәтлам күтн ан кәл. Тәрум ләңхәт хәс сәмәт тәп кәлдәт. Йиңк щәр нүмпийн Шәшты хуятт пурдийн ёңк пәхәлдәт. Пурди – щит вән алты кәши. Вән алты кәши – щит йинтуп хурпи пасты тый, юх наләңк ёңк пәхәлты да-варт карты. Пурди ёңкәруп пурмәс. Ащи ўнтәма йил, пурдәл хәшл. Ищимәш пурди пила, лўвел дапаттум вәрл, пухәла хайләлдә.

Пурди ан мәл мәнәма юрәмәт, мәта хә ма па хуйтат вәсәт ма ляксум хуятлам. Пурди һавәрт. һавәрт пурмәс юрән па вәвән ёшн тәп тайты вәритла. Така ма пурдәм катәлдәм, ищимәш акилам ёшпәттәт шумәрлум. Йиңк щәр нүмпийн така дольдум, елты вантлум. Такәншәк па такәншәк пурдәм нал катәлдүм. Нәмәлмәтә пурайн, хәтдәм вәнты, путартлум, ма рәт хуятлам ям вәр па павк систама тайты. Тәм систамәмн се-

млы хуят иты ел, ат вантл-тәльюм. «Онтупн улмәмн уш эвәлт Нын ма пиләм. Акиет, нын партум щирн шәшлүм. Нын түр сыйн хәләнтыйллүм. һеваса хуята Нын ан сашләтә. Нын ма пүңләмн вәлләтә. Юрәмум вәр ан тайлум, иса нәмлүм. Нын партум щирн вәллүм. Нын – ма талаңем, Нын такләна ма талаң хуята хән ийлүм?» – ма нәмәслүм, мәнәм сашл, хуты ма акем ёш пасты ма ләңкәрема пунман, ям рүвл хойл.

Сашл Йиңк посыты сый – щирн ёңк пәхәлса, шүкатса. Сашл, хуты ан тәрмәлүман Йиңк щәр нүмпийн Шәшты ики ёш-нән йиңка шәйләлән. Лўв, түң щирн, вән ёңк пүл шәп, келн кәрәтман йирләлә. Ёшнәләл, потум йиңкән ан пөвләйнән. Асн Лўв ёш ләңхәдал вәйтлайнән, нәмлайнән Лўв худна ай вәлмал, пура вүш эвәлт. Мүң вән па һавәрт ёңк пүл шәп нух таллүв. Лўв күл па вүтән, ищимәш Йиңк щәр нүмпийн Шәшты хуятт шәншәт хурасуп. Хәлүм хутын нух павәтты ан

вәриттү һуват. Илампа, ортты вәр юхатл. һавәрт ёңк шәп нухташты. Мүңеве ишкү ан сашл. Мүң хәлтә кәмн вәвә йиссүв. Вәвә йиссүв кәм мүң лылнәт худна. Йиңк щәр нүмпийн Шәшты ики щера юх вущитас – Сорни Най похнумтас. Йис хурат пәтламн хәшсәт. Түт сора хәрләс, лўв юпелн хонхса пәсәң һәтум єпл нюнда хойс. Мәнәма Йиңк щәр нүмпийн Шәшты хуятт сыйт сашләт. Тарум иш-кийн ёртум һыләл сашл. Щиты һалтәл тәп һавәрт Рәпата. һавәрт Рәпата һалтты сый Ас һуваттын ўнтәм ий сот ол дәрпий-ләл. һүлән, һавәрт Рәпата каралум умләпәт һәншәл. Мущатәл – һалтумәл, һыләлән сухнәл. Ар пәләк һүл Хәлүм Йиңкән щиты щи хәшл. Ёңк илпийн һүлән, мүң Йиңк щәр нүмпийн Шәшты хуятт – ии һылән, Йиңк. Мүң Тәрмев, мүң Аңкев – Увәс Мүв. һалтты пурайн мәнәм сашләт катра йис утт, хән мүң ляксум ёхлүв тәм тарум ишкү мүв хуват шәшсәт па вәсәт, хуты па мүвн вәлтү ёх вәлүпсүйн лўв нюрәттү питсайт. Мүң мүвевен худна ишкү эвәлт пәлмән Най нух єтләтү пәлдәл. Най таклыш хуйтат тәм Тәрумн вәлтү вәриләт? Мүң Наев Хәл хурасн хәтләс. һувел Ас хурн мущатсәв, мәл эвәлт мәл, тәхи эвәлт Тәрум нух па-вәтсәв. Хәл Хурас Наев ки хәрләл, ёшәв ёр сухл хуләл. Пурләт ёңк пәхәлты сыйт хәрләл. Сәмлүв сый иши ан сашты питл.

Хәнты ясәңа тулмаشتас:
Геннадий Кельчин

Хәнты йисн вәлүм вулаң ёх (ар)

Хәнты йисн вәшүм вәртлән Нәмләл тәм йисн ан нәмлән. һаљ хәрна тарән түвүм ёх Хәнты ювмел мүвәтурна... Тәп щи ёрел па тармел ин һылән мирәв щи питсәт. Щи ан хәрләтә түт мүңев иса партум ут, Сәм пәлкәвн тайлүв түт. Ванта ма һаљ ёхлам веншат, Нуви тәрумн нәмләйт! И нартупн батальонән һоль – Па щи ләхәслам уша вәрлүм. Хәс вет ола күш ан йиссәт, һавәрт пәнта һыл щи питсәт. Щитлан һавәрт суртән штык унтасн һаляссәт, Берлин вош щи вүсәт. һантәм Россия хуват щемья, Хута ёңкәруп ут ан нәмла, Мүң пәлдәва айлат һаљ ёх Катра хурат эвәлт вантләт... Нәң вантэнән щит пәл яснәт Ин єнумты айлат ёха, Ин пухлана ан рәхл нялмитты па лепәлтү, Пәнтәл эвәлт кәрләтү.

Хәнты ясәңа тулмаشتас:
Валентина Соловар

Мүвтөл мираШ лётут кавартты вәр

Нуви сәңхум районан лыпташ 5-митн «Культура хатл. Мүвтөл мираШ лётут кавартты вәр» вәйтантупсы вәс. Щит арсыр мираШ күтәлән ләхсәна вәлты па кашән мир культура вәрәт ванлтаты пәта ләштәтсы. Щив районан па вошн вәлты арсыр мир хүяттәт: хәнтәт, вухалят, рүштәт, хатанят, киргизәт юхатсәт, ләлн лыв лётут кавартты вәрел па еплән лётутдал мойн мира ванлтаты.

Кашән мүвн вәлты тайл, мата утыйс вүш эвәлт тывас. Хута хәннәхә вәл, муйсәр вой-хүл велпәсләл, муй мүвн ёнумл, иса щит эвәлт лётут вәрты вәритл. Па мүва яңхтын хәннәхә щәлта па мулты вўл па лув хущела кавартты вәритл.

Хәнты мир лётуттәт

Хәнтәт сыр-сыр лётут дәлдәт. Щит няр хүл, поталтум хүл, няр нюхи. Кавартум пүтәт хәнтәт ищи тайлдәт. Ираида Григорьевна Неттина тәм ёмәнхатлән васы нюхи пила соламәт кавартас. Лельховат хоттөл ёх: Маргарита Петровна, Александра Сергеевна па Софья няр мис вуй пила нянь вәрсәт, мәлән хүл кәртәпка пила шаритсәт, вүрты воныщумутән йинк кавартсәт.

Вухаль мир лётуттәт

Вухалят иса пурайн мойца юхтум хүяттәт шайн яңышләләл, лётутн дапәттәләл. Оксана Васильевна Сидак мойн мир ешалт хурамән анәт, пасан даңты сух, еплән кавартум воныщумуттәт, шай донышләтәс.

Рүштәт мир лётуттәт

Нуви сәңхум вош ветеранат совет тәхия лунты хүяттәт рүштәт ванлтасәт. Надежда Петровна Жданова еплән лётуттәт тәс, София Семёновна Сорокина «Курник» щишкүрәк нюхен нянь вәрас, Людмила Васильевна Красянская блин нянь палас.

Хатань мир лётуттәт

Диана Олеговна Бойко «Чак-чак» еплән лётут вәрас. Щит нянь шум эвәлт ай еңта путалыает

палдыйт па элты мав пирум ёктум мавн шошумлыйт. Ишиты мойн хүяттәт «Баурсак» па «Как-тош» хатань еплән лётуттәтн лапәтсыйт.

Киргиз мир лётуттәт

Киргиз мир лётуттәт Зульфия Саиталиевна Букашева эвел пила ванлтасәт. Лын ёмәнхатла манты лётут тәснән. Щит няр нянь ента ай лака ая эвтум нюхи пунлы, щив

элты ая эвтум вусты лук пärнäлдә. Итәх пурайн нюхи пила ая эвтум кәртәпка, тыква, капуста пунла. Щи нянь лакие йирдал яха ўкәтлыйт па нәмн тaka тәнәрлә. Щи манты лётут нәмасыя щи уттәт кавартты пүтн кавартлыш.

**Ирина Фирсова
Хәнты ясәна тулмаشتас:
Надежда Вах**

Хәнты ясанг
(Хантыйское слово)
№12 (3576), 24.06.2021

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора, главный
редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж 2166 экз.
Заказ 2539
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий и
массовых коммуникаций по

Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.